

Igitabo cya Daniyeli - Umubare wa Mirongo Ine na Gatatu

Guhishura Ibisobanuro by'Ikigereranyo cy'Igihumanya cy'Ubugaragare mu Buhanzu bwa Bibiliya

Jeff Pippenger
2024-01-07

Kumenya kwa Pawulo ko Roma ya gipagani ari yo mbaraga yabujije ubupapa kuzamuka bukagera ku butegetsi mu mwaka wa 538, byabaye ubuhamya William Miller yamenye ko bushyiraho “ibya buri muni,” mu gitabo cya Daniyeli, nk’ibihagarariye ubupagani. Imiterere y’inyigisho ya William Miller yari ishingiyeye ku mbaraga ebyiri zisenya: ubupagani bukurikirwa n’ubupapa. icyavumbuwe cya William Miller cy’ingenzi cyane gishyigikira iyo miterere ni ubuhamya bwa Pawulo buri mu 2 Abatesalonike, igice cya kabiri, aho Pawulo agaragaza ko inkomyi ku bupapa, yatewe na Roma ya gipagani, yari kuzakurwaho, kugira ngo “umuntu w’icyaha” ashwirwe mu rusengeru rw’Imana, yiyerekane ko ari Imana.

Mu gitabo cya Daniyeli, ikimenyetso cy’“ibya buri muni” gishushanya ubupagani buri gihe gikurikirwa n’ikimenyetso cy’ubupapa, bwaba bugaragajwe nk’igicumuro giteza kurimbuka cyangwa nk’ikizira giteza kurimbuka. Nyamara mu muburo Kristo yahaye Abakristo werekeye ugoswe no kurimburwa kwa Yerusalemu byabaye mu gihe cy’imyaka itatu n’igice kuva mu wa 66 kugeza mu wa 70 nyuma ya Kristo, Kristo yavuze ko “ikizira giteza kurimbuka, cyavuzwe n’umuhanuzi Daniyeli” ari cyo kimenyetso ku Bakristo bari i Yerusalemu cyo guhita bahunga. Amateka agaragaza ko icyo kimenyetso kitari ikimenyetso cya Roma ya gipapa, ahubwo cyari icya Roma ya gipagani. Icyo kimenyetso cyagombaga kumenywa n’abizerwa, niba koko bari kwirinda ugoswe no kurimbuka. Mbese “ikizira giteza kurimbuka, cyavuzwe n’umuhanuzi Daniyeli,” ni ikimenyetso cya Roma ya gipagani, cyangwa cya Roma ya gipapa?

Nuko rero nimubona ikizira giteza kurimbuka, cyavuzwe n’umuhanuzi Daniyeli, gihagaze ahera, (usoma abyumve neza:) icyo gihe abari i Yudaya bahungire mu misozi; uri hejuru y’inzu ye ye kumanuka kugira ngo agire icyo avanamo mu nzu ye; kandi uri mu murima ye gusubirayo gufata imyambaro ye. Ariko bazabona ishyano abatwite n’abonsa muri icyo minsi! Nuko musenge ngo guhunga kwanyu bitazaba mu gihe cy’itumba cyangwa ku minsi w’isabato; kuko icyo gihe hazabaho umubabaro mwinshi, utigeze kubaho uherye ku itangiriro ry’isi kugeza ubu, kandi ntuzongera kubaho ukundi. Kandi icyo gihe minsi itagabanywa, nta muntu n’umwe wakira; ariko ku bw’abatoranyijwe icyo minsi izagabanywa. Matayo 24:15–22.

Mushiki wera asobanura uburyo uwo muburo wasohoye mu mateka y’irimbuka rya Yerusalemu kuva mu mwaka wa 66 kugeza mu wa 70 nyuma ya Kristo, kandi agaragaza ko ibendera, cyangwa ikimenyetso cy’ingabo z’Abaroma, ari cyo cyari ikimenyetso ku Bakristo bari bakiri i Yerusalemu cyo guhunga. None se, “ikizira cy’ubugome gitera kurimbuka, cyavuzwe na Daniyeli umuhanuzi,” cyari Roma ya gipagani, cyangwa se cyari Roma ya gipapa, nk’uko Miller yashyigiyeho urwego

rw'ibisobanuro bye?

William Miller yayobowe gusobanukirwa ibyo kugaragazwa byombi kwa Roma (iya gipagani yakurikiwe n'iya gipapa), ariko amateka yabagamo yamuhatiye gufata ubwo bwami bwombi nk'ubwami bumwe. Kandi koko ni ubwami bumwe, nyamara kandi bugereranya ubwami bubiri bukurikirana. Kubera amateka y'ubuhanuzi yo mu 1798, Miller yagombaga kuvuga kuri Roma cyane cyane nk'ubwami bumwe. Mu 1798, Miller yizeraga ko Ukuza kwa Kabiri kwa Kristo kwari hafi, nk'imyaka makumyabiri n'itanu imbere. Yari azi neza rwose ko Roma ya gipapa yari yakiriye igikomere cyica mu 1798. Kuri Miller, nta bundi bwami bwo ku isi bwari kuzakurikira Roma ya gipapa, kuko Kristo yari agiye kugaruka.

Mu mateka Miller yari arimo, yasobanukiwe ko igishushanyo kivugwa mu gice cya kabiri cya Daniyeli cyagereranyaga ubwami bune bwo ku isi, kuko ari cyo Daniyeli ubwe yahamije.

Kandi ubwami bwa kane buzaba bukomeye nk'icyuma; kuko nk'uko icyuma kijanjagura kandi kigatsinda ibintu byose, kandi nk'uko icyuma kimena ibyo byose, ni ko na bwo buzajanjagura kandi bukamenagura. Kandi aho wabonye ibirenge n'amano byari igice cy'ibumba ry'umubumbyi, n'igice cy'icyuma, ubwo bwami buzacikamo ibice; ariko hazabamo imbaraga z'icyuma, kuko wabonye icyuma kivanze n'ibumba ryoroshye. Daniel 2:40, 41.

Miller yasobanukiwe ko habayeho ubwami bune gusa, kandi ko ubwami bwa kane kandi bwa nyuma bwari Roma, ibyo yari azi mu mateka ko yari Roma ya gipagani yakurikiwe na Roma ya papacy. Kuri Miller, ubwami bwa kane, nk'uko bihujwe n'ijambo rya Daniyeli, bwari "bugabanyijemo ibice," ariko kuri we uko kugabanywamo kwerekanaga gusa itandukaniro riri hagati y'iby'umubiri n'iby'umwuka byaranze ubwami bwa Roma. Yari afite ukuri, ariko imyumvire ye yari igarukira aho.

Miller ntiyabonye ko ugutandukanywa kwa Roma ya gipagani na Roma ya gipapa kwari gushingiye ku gutandukanywa Pawulo yahagurutswe kugira ngo agaragaze. Pawulo (na Yohana Umubatiza), bagaragaje ko mu gihe cy'umusaraba iby'ukuri byari bihagarariwe n'ibifatika byagombaga kwimukira mu by'umwuka. Kubura uko gusobanukirwa kwatumye Miller ahatirwa kwemera ko Roma mu by'ukuri yari ubwami bumwe bwari bufite ibyiciro bibiri. Kandi rwose yari afite ukuri (ariko mu rugero ruto). Ntiyashoboraga kubona ko Roma y'umwuka yashushanywaga na Babuloni ifatika, kuko Roma y'umwuka (ubupapa) na yo ari Babuloni y'umwuka.

Babuloni nyakuri, nk'ubwami bwa mbere mu bwami bune buvugwa muri Daniyeli 2, bwagombaga kugereranya ubwami bwa kane, kuko ubwa mbere buri gihe bugereranya ubwa nyuma. Roma ya gipagani yari yaragereranyijwe na Babuloni, ariko Roma ya gipagani na Babuloni byombi byagereranyaga Roma yo mu buryo bw'umwuka (ubupapa). Bityo rero ubupapa bwari ubwami bwa gatanu, kandi bwagereranywaga na Babuloni. Iyi ni impamvu y'ibanze ituma Sister White agereranya ubunyage bwa Isirayeli nyakuri i Babuloni mu gihe cy'imyaka mirongo irindwi, n'ubunyage bwa Isirayeli yo mu buryo bw'umwuka muri Babuloni yo mu buryo bw'umwuka mu gihe cy'imyaka igihumbi na magana abiri na mirongo itandatu.

“Itorero ry’Imana ryo ku isi na ryo rwose ryari mu bunyage muri iki gihe kirekire cy’itotezwa ridacogora, nk’uko abana ba Isirayeli bari barafatiwe mu bunyage i Babuloni mu gihe cy’ubujyanwa ho iminyago.” Prophets and Kings, 714.

Ni yo mpamvu Miller atagize ikibazo cyo gusimburanya isohozwa ry’ubuhanuzi ryagaragazaga by’umwihariko Roma ya gipagani, n’iya Roma ya gipapa. Tuzatanga ingero z’ibi uko dukomeza, ariko niba dusobanukiwe ko Miller yabonaga Roma ya gipagani na Roma ya gipapa nk’ubwami bumwe, dushobora kumva impamvu Miller atabonaga ikibazo mu kuba Yesu yaravuze iby’“ikizira giteye umusaka, cyavuzwe n’umuhanuzi Daniyeli,” nk’isohozwa ryerekeye Roma ya gipagani, ari na ko yakomezaga gusobanukirwa ko imvugo y’“ikizira giteye umusaka,” mu gitabo cya Daniyeli, ari ikimenyetso cya Roma ya gipapa. Miller ntiyashoboye kubona izo mbaraga eshatu ziteza umusaka, kandi kubera iyo mpamvu urwego rw’imyumvire ye y’ubuhanuzi rwari rufite aho rugarukira, nubwo rwari nyarwo.

Ariko se twasobanukirwa dute ukutahura kudahuje kw’isohozwa ryo mu mateka ryo mu mwaka wa 66 nyuma ya Kristo, igihe Roma y’abapagani yashyiraga amabendera yayo ahantu hera h’urusengero, bityo igasohoza ubuhanuzi bwa Kristo? Mbese “ikizira cy’ubutayu, cyavuzwe n’umuhanuzi Daniyeli,” ni ikimenyetso cya Roma y’abapagani cyangwa Roma ya gipapa? Igisubizo cy’icyo kibazo kiroroshye rwose igihe umuntu amenye ko hariho imbaraga eshatu zizanisha ubutayu, aho kuba ebyiri. Dukwiriye gutangirira ku bisobanuro bya Mushiki wa White ku isohozwa ry’ubuhanuzi bwa Kristo bwerekeye kurimbuka kwa Yerusalemu.

Mu kubamba Kristo ku musaraba kw’Abayuda, harimo no kurimbuka kwa Yerusalemu. Amaraso yamenekeye i Kaluvari ni yo buremere bwabatamije mu kurimbuka muri ubu bugingo no mu bugingo buzaza. Uko ni ko bizagenda no ku muni ukomeye wa nyuma, ubwo urubanza ruzagwa ku banze ubuntu bw’Imana. Kristo, we Gitare kibabera igisitaza, ni bwo azabonekeraho nk’umusozi uhorerera. Ubwiza bwo mu maso he, ku bakiranutsi bubabera ubugingo, ku banyabyaha buzababera umuriro ukongora. Kubera urukundo banze, n’ubuntu basuzuguye, umunyabyaha azarimbuka.

“Binyuze mu ngero nyinshi no mu miburo yasubiwemo kenshi, Yesu yagaragaje ingaruka zari kuzagera ku Bayuda bo kwanga Umwana w’Imana. Muri ayo magambo yavuganiraga abantu bose bo mu bihe byose banga kumwemera nk’Umucunguzi wabo. Umuburo wose ubareba. Urusengero rwandujwe, umwana utumvira, abahinzi b’abinyoma, abubatsi b’abasuzuguzi, bifite icyo bihwanye na cyo mu mibereho ya buri munyabyaha. Keretse niyihana, urubanza byashushanyaga ni rwo ruzamubaho.” The Desire of Ages, 600.

Igihe Pawulo yagaragazaga ihinduka riva ku by’umubiri rikorwa rikajya ku by’umwuka, yerekanye ko ryabereye mu gihe cy’umusaraba, kandi ni ngombwa kumenya ko kurimbuka kwa Yerusalemu guhuzwa mu buryo butaziguye n’umusaraba. Kurimbuka kwa Yerusalemu yo ku buryo busanzwe kwabanje gukorwa na Babuloni nyakuri, byongeraga gukorwa ku nshuro ya nyuma na Roma nyakuri, kuko Yesu buri gihe agaragaza iherezo ahujije n’intangiriro. Guhonyorwa kw’urusengero n’ingabo byatangiranye n’ubutegetsi bwa gipagani bwa Babuloni, byatangiranye n’ubutegetsi bwa gipagani bwa Roma.

Gukandagirwa mu buryo bw'umwuka kwa Yerusalemu yo mu buryo bw'umwuka kwakozwe na Roma ya gikipapa, kandi ibyo bihe byombi byo gukandagirwa (uko byabaye mu buryo bugaragara no mu buryo bw'umwuka) bishushanya ugukandagirwa kw'ubwoko bw'Imana n'ubutegetsu bwa gatatu burimbura, ari bwo ku byerekeye Roma bwitwa Roma ya none.

Hariho ububasha butatu buteza ubutayu, buri bumwe bukarenganya ubwoko bw'Imana. Ikiyoka cy'ubupagani, kigakurikirwa n'inyamaswa yo mu nyanja y'Ubukatolika, na yo igakurikirwa n'inyamaswa yo mu isi ya Leta Zunze Ubumwe za Amerika (umuhanuzi w'ibinyoma). Ubupagani bwagereranyijwe n'ububasha bunyuranye bw'abapagani bwakandagiraga Isirayeli ya busanzwe. Hanyuma Ubupapa bukandagiraga Isirayeli y'umwuka mu gihe cy'inyaka igihumbi na magana abiri na mirongo itandatu, kuva mu 538 kugeza mu 1798. Ubumwe bw'impande eshatu bw'ikiyoka, inyamaswa n'umuhanuzi w'ibinyoma ni Roma ya none, kandi na bwo bukandagirira ubwoko bw'Imana mu gihe cy'"isaha" y'amage y'itegeko ryo ku cyumweru. Ububasha butatu buteza ubutayu, ari bwo kiyoka, inyamaswa n'umuhanuzi w'ibinyoma, na bwo bugaragazwa kandi nka Roma y'abapagani, Roma ya gipapa, na Roma ya none.

Mu bivugwa n'Ibyahishuwe 17, ubupagani ni bwo bami bane ba mbere; umwami wa gatanu ni ubupapa; naho abami ba gatandatu, uwa karindwi n'uwa munani ni ubumwe bw'impande eshatu bwa Roma y'iki gihe.

Kandi hariho abami barindwi: batanu baguye, umwe niho ari, undi ntaraza; kandi namara kuza, akwiriye kumara igihe gito. Kandi ya nyamaswa yariho, ariko ubu ntikirihō, ni yo ya munani, kandi ikomoka muri ba barindwi, kandi ijya mu kurimbuka. Ibyahishuwe 17:10, 11.

Dukurikije Danieli igice cya kabiri, ubupagani ni ubwo bwami bune bwose uhereye kuri Babuloni nyakuri ukageza i Roma nyakuri. Babuloni yo mu mwuka ni ubupapa (umutwe wa zahabu), kandi ubumwe bw'inyabutatu bw'ikiyoka, inyamaswa, n'umuhanuzi w'ibinyoma (Roma y'iki gihe), bugereranywa n'ubumwe bw'inyabutatu bwa Medo-Persiya yo mu mwuka, Ubugiriki bwo mu mwuka, na Roma yo mu mwuka (igikomere cyayo cyica kikaba cyarakize).

Igihe Yesu yavugaga iby'"ikizira giteza kurimbuka, cyavuzwe na Daniyeli umuhanuzi," yerekanaga "ikimenyetso" cyihariye Abakristo bagomba kumenya muri buri Rumwe muri ayo Roma eshatu. Roma ya gipagani, Roma ya gipapa, na Roma ya none byose birenganya ubwoko bw'Imana. Mu buryo bw'ubuhanuzi, iryo yicarubozo ryerekanwa nko gukandagira Ahera n'ingabo. Yesu yatanze umuburo w'ukwegera kw'iryo yicarubozo kuri buri kimwe muri ibyo bihe bitatu by'itotezwa. Igihe "ikimenyetso" cy'ubutegetsu bwa Roma cyashyirwaga mu Buturo Bwera, igihe cyo guhunga i Yerusalemu cyari kigeze. Yesu ntiyakoresheje imvugo ya Daniyeli y'"ikizira giteza kurimbuka" nk'ikimenyetso cy'ubutegetsu bwo ku isi, ahubwo yayikoresheje nk'ikimenyetso cy'icyo Abakristo bagombaga kumenya.

"Yesu yabwiye abigishwa bamwumviraga imanza zari zigiyeye kugwira Isirayeli yateye umugongo ukwizera, kandi by'umwihariko ihōra ryo guhana ryari kubageraho kubera kwanga no kubamba Mesiya. Ibimenyetso bitabeshya byari kuzabanza uwo musozo uteye ubwoba. Iryo saha ryari riteye ubwoba ryari kuzaza gitunguranye kandi vuba. Kandi Umukiza yaburiye abayoboke Be ati: 'Nuko rero nimubona ikizira giteza umusaka, cyavuzwe na Daniyeli

umuhanuzi, gihagaze ahera, (usoma abyitondere:) icyo gihe abazaba bari i Yudaya bazahungire ku misozi.’ Matayo 24:15, 16; Luka 21:20, 21. Igihe amabendera y’Abaroma y’ibigirwamana yari kuzamurirwa ahantu hera, haherera ku ntera y’udufaransa duke inyuma y’inkuta z’umurwa, ni bwo abayobokeye ba Kristo bagombaga gushakira umutekano mu guhunga. Igihe ikimenyetso cy’imbuzi cyari kuzaba kibonetse, abashakaga kurokoka ntibagombaga gutinda na gato. Mu gihugu cyose cy’u Buyuda, kimwe no muri Yerusalemu ubwayo, ikimenyetso cyo guhunga cyagombaga kumvirwa ako kanya. Uwari kugira amahirwe yo kuba ari hejuru ku gisenge ntiyari akwiriye kumanuka ngo yinjire mu nzu ye, kabone n’iyo yaba agiye gukiza ubutunzi bwe bw’agaciro kenshi kurusha ubundi. Abari bakora mu mirima cyangwa mu mizabibu ntibagombaga gufata umwanya wo gusubira inyuma gufata umwambaro wo hejuru bari babitseho igihe bakoraga mu zuba ry’amanya. Ntibagombaga gutindiganya n’umwanya muto, kugira ngo batagwa mu kurimbuka rusange.” Intambara Ikomeye, 25.

Muri uwo murongo, Sister White agaragaza ko “igitwe ishozi cy’umusaka” ari “ikimenyetso kitabeshya,” cyashushanywaga n’“ibendera by’Abaroma byasengwaga ibigirwamana,” ibyo bashyizeho “ahera h’ubuturo bwera” bw’urusengero. Yesu ntiyakoresheje “igitwe ishozi cy’umusaka” ashaka kugereranya ubutegetsi ubwo ari bwo bwose bwa Roma ya gipagani cyangwa iya gipapa, ahubwo yakoresheje nk’“ikimenyetso.” Igihe icyo “kimenyetso” cyashyirwaga ahantu hera h’urusengero, Abakristo bagombaga guhunga i Yerusalemu “kugira ngo batagwirwa n’irimbuka rusange.” Sister White arakomeza, nyuma muri uwo murongo nyine, akagaragaza ko ubuhanuzi bwa Kristo bwerekanaga irimbuka bwagize isohozwa rirenze rimwe.

“Ubuhanuzi bw’Umukiza bwerekeye ku kuza kw’imana kuri Yerusalemu bugomba kuzagira ikindi gisohora, kandi uko kurimbuka guteye ubwoba kwari igicucu cyoroheje gusa cyabwo. Mu iherezo ry’umudugudu watoranyijwe dushobora kubona urubanza rw’isi yanze imbabazi z’Imana kandi ikandagira amategeko yayo. Biteye umwijima ni ibyanditswe by’umubabaro wa mwene muntu isi yiboneye mu binyejana byayo birebire by’ibyaha. Umutima urarwara, kandi ibitekerezo bigacogora iyo umuntu abyitegereje. Biteye ubwoba ni ingaruka zo kwanga ubutware bw’Ijuru. Ariko hari indi shusho irushaho kuba umwijima igaragazwa mu byahishuwe by’igihe kizaza. Ibyanditswe by’ahashize,—urukurikirane rururere rw’imidugararo, intambara n’impinduramatwara, “n’urugamba rw’umurwanyu ... rufite urusaku ruvanye n’imyambaro yinitswe mu maraso” (Yesaya 9:5),—ni iki ibyo, ubigereranyije n’ibiteye ubwoba by’uwo muni ubwo Mwuka w’Imana ukumira ibibi azavanwaho rwose ku banyabyaha, ntawe akibabuzwa kuruka k’irari rya kimuntu n’uburakari bwa Satani! Ubwo ni bwo isi izabona, kurusha mbere hose, ingaruka z’ubutegetsi bwa Satani.”

“Ariko kuri uwo muni, nk’uko byari bimeze mu gihe cyo kurimbuka kwa Yerusalemu, ubwoko bw’Imana buzakongorwa, umuntu wese uzasangwa yanditswe mu banditswe mu bazima. Yesaya 4:3. Kristo yatangaje ko azaza ubwa kabiri kugira ngo akoranyirize abe b’indahemuka kuri We: ‘Ni bwo amoko yose yo mu isi azarira, kandi bazabona Umwana w’umuntu aje ku bicu byo mu ijuru afite imbaraga n’ubwiza bwinshi. Kandi azatumira abamarayika be bafite ijwi rikomeye ry’impanda, na bo bakoranye intore ze bazivanye mu muyaga ine, uherye ku mpera imwe y’ijuru ukageza ku yindi.’ Matayo 24:30, 31. Ni bwo abatwira ubutumwa bwiza bazakongorwa n’umwuka wo mu kanwa Kwe kandi

bazarimburwa n’urumuri rwiza rwo kuza Kwe. 2 Abatesalonike 2:8. Nk’uko byagendekeye Isirayeli ya kera, abanyabyaha birimbuza ubwabo; bagwa ku bw’ibicumuro byabo. Kubera imibereho y’icyaha, bishyize kure cyane y’ubwumvikane n’Imana, kamere yabo yononeshejwe cyane n’ikibi, ku buryo ukwihishura kw’ubwiza Bwayo kuri bo kuba umuriro ukongora.”

“Abantu birinde kugira ngo batazirengagiza isomo bagezwaho n’amagambo ya Kristo. Nk’uko yaburiye abigishwa be ku irimbuka rya Yerusalemu, akabaha ikimenyetso cy’iryo kurimbuka ryari ryegereje, kugira ngo babashe guhunga; ni ko yanaburiye isi iby’umunsi wo kurimbuka kwa nyuma kandi ayiha ibimenyetso by’uko uri hafi, kugira ngo abashaka bose babashe guhunga umujinya uzaza. Yesu aravuga ati: ‘Kandi hazabaho ibimenyetso ku zuba no ku kwezi no ku nyenyeri; no mu isi amahanga azababara cyane.’ Luka 21:25; Matayo 24:29; Mariko 13:24–26; Ibyahishuwe 6:12–17. Ababona ibyo bimenyetso bibanziriza ukuza kwe bagomba ‘kumenya yuko biri hafi, ndetse ko biri ku rugi.’ Matayo 24:33. ‘Nuko rero mube maso,’ ayo ni amagambo ye yo kubaburira. Mariko 13:35. Abitondera uwo muburo ntibazasigara mu mwijima, ngo uwo munsi uzabatungure. Ariko ku batifuza kuba maso, ‘umunsi w’Umwami uzaza nk’umujura nijoro.’ 1 Abatesalonike 5:2–5.” Intambara Ikomeye, 36, 37.

Igihe Mushiki wa White yandikaga ayo magambo, haracyari kuzabaho isohora ryo mu gihe kizaza ry’irimbuka rya Yerusalemu. Urubanza rwo guhana rwashyizwe mu bikorwa ku Roma y’iki gihe (ikiyoka, inyamaswa n’umuhanuzi w’ibinyoma), ku mperuka y’isi, rugereranya ukugwa kwa nyuma kwa Babuloni yo mu buryo bw’umwuka; ariko Babuloni yo mu buryo bw’umwuka (ubupapa) yamaze kugwa rimwe mu mwaka wa 1798. Irimbuka rya Yerusalemu rigereranya urubanza rw’Imana rwo guhana itorerwa ryahakanye ukwizera.

Kurimbuka kwa Yerusalemu mu myaka itatu n’igice kuva mu wa 66 Nyuma ya Kristo kugeza mu wa 70 Nyuma ya Kristo gushushanya kurimbuka kuzazanwa n’urubanza rw’Imana rwo guhana ku iherezo ry’isi, ruzagwira Roma ya none (ikiyoka, ya nyamaswa n’umuhanuzi w’ibinyoma). Kugotwa no kurimburwa kwa Yerusalemu, byakozwe n’ubupagani kuva mu wa 66 Nyuma ya Kristo kugeza mu wa 70 Nyuma ya Kristo, byamaze neza imyaka itatu n’igice.

Igoteshwa n’isenywa rya Yerusalemu yo mu buryo bw’umwuka byakozwe n’ubupapa byamaze imyaka itatu n’igice ya gihanuzi, kuva mu wa 538 kugeza mu wa 1798. Ibyo bigereranyo byombi bishushanya igoteshwa n’isenywa rya Yerusalemu mu “isaha” y’ikibazo cy’itegeko ryo ku Cyumweru gitejwe n’i Roma yo muri iki gihe. Irya nyuma mu kurimburwa gatatu kwa Yerusalemu rihindurwa ukundi, nk’uko bishushanyijwe mu gitabo cya Daniyeli.

Igitabo cya Daniyeli gitangirana na Babuloni itsinda kandi irimbura Yerusalemu, kandi kikarangira no kurimbuka kwa Babuloni no kunesha kwa Yerusalemu. Muri buri rugamba muri ayo atatu, Abakristo bahawe ikimenyetso cyabamenyeshaga guhunga intambara yari igiye kuza. Mu mwaka wa 66 nyuma ya Kristo, icyo kimenyetso cyari igihe ingabo z’i Roma ya gipagani zashyiraga ibimenyetso byazo (amabendera yazo y’intambara) ahantu hera h’ubuturo bwera. Mu mwaka wa 538, icyo kimenyetso cyari igihe “umuntu w’icyaha” yahishurwaga, yicaye mu rusengero rw’Imana (ari rwo itorerwa rya Gikristo), yiyerekana ko ari Imana, ubwo yashyiragaho itegeko ryo kuziririza ku Cyumweru mu Nama ya Orléans muri uwo mwaka. Gushyiraho no guhatira kuziririza

ku Cyumweru ni byo ubupapa bugaragaza nk'ikimenyetso cy'ububasha bwabwo ku isi ya Gikristo, kuko buvuga (kandi koko ari byo) ko mu Ijambo ry'Imana nta shingiro rihari ryo kuramya ku Cyumweru, kandi ko kuba barashyizeho ku Cyumweru nk'umunsi wo gusenga mu Bukristo ari igihamya cy'uko ububasha bw'imigenzo n'imihango byabo bya gipagani buruta Bibiliya.

Mu mwaka wa 538, Abakristo bagombaga kwitandukanya n'itorero ry'i Roma, atari gusa kubera ko ritari itorero rya Gikristo by'ukuri, ahubwo nanone kubera ko ikimenyetso cy'ubutware bwa papa cyari cyarashyizwe ahantu hera h'itorero ry'Imana. Mushiki wa White agaragaza uburyo bwo kwitandukanya muri ayo mateka bwatangije igihe itorero ry'Imana ryahungiyeye mu butayu mu gihe cy'imyaka igihumbi na magana abiri na mirongo itandatu.

“Ariko nta bumwe bushobora kubaho hagati y'Umwami w'umucyo n'umwami w'umwijima, kandi nta bumwe na bwo bushobora kubaho hagati y'abamukurikira n'abamukurikira. Igihe Abakristo bemeraga kwifatanya n'abari bahindutse bava mu bapagani igice gusa, binjiye mu nzira yabajyanaga kure y'ukuri, kandi bakarushaho kuhava. Satani yishimiye cyane ko yari yarashoboye kuyobya umubare munini cyane w'abayobokeye ba Kristo. Hanyuma ashyira imbaraga ze kuri bo mu buryo burushijeho gukomeye, maze abashishikariza gutoteza abagumye ari abizerwa ku Mana. Nta n'umwe wari uzi neza uko yarwanya ukwizera nyakuri kwa Gikristo nk'abari barigeze kuba abarwaniraga; kandi abo Bakristo bateshutse, bifatanyije na bagenzi babo b'abapagani bahindutse igice gusa, bayoboraga urugamba rwabo barurwanya ingingo z'ingenzi cyane z'inyigisho za Kristo.

Byasabye urugamba rukomeye kandi rwari urwo kwiheba kugira ngo abashakaga kuba indahemuka bashobore gushikama barwanya ubuyobe n'ibizira byari byihishe mu myambaro y'ubusaseridoti kandi byinjizwa mu itorero. Bibiliya ntiyemerewe nk'urugero rw'ukwizera. Inyigisho y'ubwisanzure mu by'idini yitwaga ubuyobe, kandi abayishyigikiraga barwangwaga kandi bagatotezwa.

“Nyuma y'intambara ndende kandi ikaze, ba bake bizerwa bafashe umwanzuro wo guca burundu umubano wose bari bafitanye n'itorero ryahindukiye, niba ryakomeje kwanga kwibohoza ibinyoma n'ugusenga ibagirwamana. Babonye ko kwitandukanya byari ngombwa rwose niba bashakaga kumvira ijamba ry'Imana. Ntibashoboraga kwihanganira amakosa yica ubugingo bwabo ubwabo, kandi agatanga urugero rwashyira mu kaga ukwizera kw'abana babo n'abazabakomokaho. Kugira ngo babone amahoro n'ubumwe, bari biteguye kwemera ikintu cyose gishoboka cyahuzwa no kuba indahemuka ku Mana; ariko bumvaga ko ndetse n'amahoro yaba ahenziwe cyane iyo aguzwe igitambo cy'amahame. Niba ubumwe bwashoboraga kuboneka gusa binyuze mu guteshuka ku kuri no ku gukiranuka, noneho habeho gutandukana, ndetse n'intambara.” The Great Controversy, 45.

Tuzakomeza ibi bitekerezo mu ngingo ikurikira.

“Iteka riri imbere yacu. Umwenda ugiye gukurwaho. Mwebwe dufite uyu mwanya ukomeye kandi uremereye inshingano, ni iki dukora, ni iki dutekerezaho, ku buryo twizirika ku rukundo rwacu rw'ubwikunde rwo gukunda kworoherwa, mu gihe ubugingo buri kurimbukira impande zose zitureba? Mbese imitima yacu yahindutse ikonje rwose, itagira impuhwe? Ntidushobora se kumva cyangwa gusobanukirwa yuko dufite umurimo wo gukorera agakiza k'abandi? Bene

Data, mbese muri abo bafite amaso ntibabone, kandi bafite amatwi ntibumve? Mbese ni ubusa ko Imana yabahaye kumenya ubushake bwayo? Mbese ni ubusa ko yabohereje umuburo ukurikira undi? Mwizera amagambo y'ukuri guhoraho yerekeye ibigiye kuza ku isi, mwizera ko imanza z'Imana zimanitse hejuru y'abantu, maze mukaba mukiri kwicara mworohewe, munyabute, mutitayeho, mukunda ibibanezeza?"

“Ubu si igihe ubu abantu b’Imana bagomba kwizirika imitima yabo ku by’isi cyangwa kwibikira ubutunzi mu isi. Igihe ntikiri kure, ubwo, nk’abigishwa ba mbere, tuzahatirwa gushaka ubuhungiro ahantu h’amatongo kandi hitaruye. Nk’uko igotwa rya Yerusalemu n’ingabo z’Abaroma ryabaye ikimenyetso cyo guhunga ku Bakristo b’i Yudaya, ni ko no kwiyegurira ububasha kw’ishyamba ryacu mu itegeko rishyiraho Isabato ya papa bizatubera umuburo. icyo gihe ni bwo hazaba ari igihe cyo kuva mu migi minini, mu kwitegura kuva no mu mito tukajya gutura ahantu hiherereye kandi hitaruye mu misozi. Kandi ubu, aho gushaka amazu ahenze hano, dukwiriye kuba twitegura kwimukira mu gihugu kirushijeho kuba cyiza, ni ukuvuga icyo mu ijuru. Aho gukoresha ubutunzi bwacu mu kwinezeza, dukwiriye kuba twigira kuzigama. Impano yose Imana yatije umuntu ikwiriye gukoreshwa ku bw’ikuzo ryayo, mu gutanga umuburo ku isi. Imana ifitiye abo bakorana umurimo bagomba gukora mu migi. Inshingano zacu z’ivugabutumwa zigomba gushyigikirwa; kandi hagomba gufungurwa izindi nshingano nshya. Guteza imbere uyu murimo neza bizasaba igishoro kitari gito. Harakenewe amazu yo gusengeramo, aho abantu bashobora gutumirirwa kumva ukuri kw’iki gihe. Kandi ni ku bw’iyo mpamvu nyine Imana yahaye ibisonga byayo umutungo. Ntimukemere ko imitungo yanyu ihambirizwa mu mishinga y’isi, ku buryo uyu murimo uzabuzwa gukomeza. Mukure umutungo wanyu aho mushobora kuwucunga kugira ngo ugirire umumaro umurimo w’Imana. Mwohereze ubutunzi bwanyu imbere yanyu mu ijuru.” Testimonies, volume 5, 464.